

Danskerne og krigen i Ukraine

Af Jacob Andersen, Jørgen Goul Andersen og Anders Hede

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Tekstboks	4
Om undersøgelsen og baggrunden for den	
Kapitel 1	5
Alle tiders folkesag	
Kapitel 2	9
Krigsfrygt og utryk økonomi	
Kapitel 3	14
Hvad skal vi gøre?	
Kapitel 4	18
Vejen til fred og sikkerhed	
Kapitel 5	22
Styrkelse af Forsvaret	
Kapitel 6	24
Putins gas og naboens udsigt	

© Copyright TrygFonden smba

ISBN nr: 978-87-93652-05-7
Udgiver: TrygFonden smba
Redaktion: Dansk Kommunikation ApS
Design: Morten Petersen, ReflektDesign
Foto forside: Johan Gadegaard/Jysk Fynske Medier/
Ritzau Scanpix

TrygFonden smba
(TryghedsGruppen smba)
Hummeltoftevej 49
DK-2830 Virum

www.tryghed.dk

Indledning

Ruslands invasion af Ukraine – og den kæde af begivenheder der fulgte – skabte ny utryghed og bekymring i Danmark og rykkede ved danskernes verdensbillede og politiske prioriteter. Det viste en omfattende survey, som TrygFonden foretog i slutningen af marts 2022, da krigen var ca. en måned gammel. Resultaterne er fremlagt i rapporten *Krigen i Ukraine og danskerne* fra april 2022.

Undersøgelsen viste, at stort set hele befolkningen så Rusland som ansvarlig for krigen og som en trussel mod naboerne. Tilslutningen til NATO rakte pludselig helt ud på venstrefløjen, hvor militære løsninger ikke længere var et fyord. Der skulle sendes våben og iværksættes de hårdest mulige sanktioner.

Tilslutningen til grøn omstilling gik fra at være stor og bred til at være overvældende. Danmark skulle gøre sig fri af russisk gas og olie, og det skulle ske ved at investere massivt i grøn energi. Tre ud af fire sagde nu OK til at opstille vindmøller i deres kommune – markant flere end året før. Pludselig var et stort flertal på tværs af årtiers uenigheder om udlændingepolitik parate til at modtage ukrainske flygtninge i stort tal.

Den undersøgelse, der fremlægges på de følgende sider, tegner et billede af danskernes reaktioner på krigen, sådan som de så ud i slutningen af maj og begyndelsen af juni 2022, altså 13-14 uger inde i krigen.

Formålet med undersøgelsen har bl.a. været at undersøge, om de nævnte holdningsskred kunne forklares som umiddelbare chok over Ruslands overfald på nabolandet. Er danskernes bekymring blevet mindre? Ser vi tydelige tegn på en såkaldt *Ukraine-fatigue*, hvor vi ikke længere orker at høre mere om krigen? Er befolkningens holdninger stille og roligt på vej tilbage til de vante folder?

Det korte svar er nej. Undersøgelsen bekræfter de meget markante skift i holdninger på tværs af normale politiske skillelinjer. De tendenser, der peger den modsatte vej er svage og flertydige. Resultatet i marts var, med andre ord, mere end en flygtig stemning.

Det længere svar præsenteres i det følgende – sammen med en række nye resultater. Alt imens den økonomiske utryghed når historiske højder, støtter befolkningen en kompromisløs kurs mod Rusland og ønsker vedvarende energi over hele Danmark, også der hvor det vækker lokal protest.

Se mere *Om undersøgelsen og baggrunden for den* på næste side.

Om undersøgelsen og det, danskerne forholdt sig til

Indsamlingen af svar fandt sted mellem 24. maj og 2. juni 2022 – 13-14 uger efter Ruslands invasion af Ukraine d. 24. februar.

Krigen havde i hele perioden omfattende dækning i medierne, selvom den ikke altid stod øverst. Meget omtale drejede sig om den russiske tilbagetrækning fra det mislykkede stormløb på Kyiv med henblik på at koncentrere tropperne og forstærke kampen i Donbas-regionen, områder i syd, bl.a. Mariupol, og Kherson og Kharkiv i nord. Opmærksomheden var rettet mod Ruslands militære fiasko i krigens tidligere fase og ukrainernes overraskende modstandskraft, som nogle udlagde som begyndelsen til et russisk nederlag.

Medierne gav også omfattende opmærksomhed til anklager om russiske krigsforbrydelser. En massakre i Kyiv-forstaden Butja i april blev dokumenteret i detaljerede fotoreportager, ligesom medierne løbende lod øjenvidner rapportere fra den belejrede havneby Mariupol, hvor antallet af døde civile blev anslået til mindst 10.000.

Vesten fremstod samlet og handlekraftig. Umiddelbart før indsamlingsperioden søgte Sverige og Finland om medlemskab af NATO. EU vedtog en sjette sanktionspakke, der afvikler olieimport fra Rusland. Der blev skruet op for våbeneksporten, herunder langtrækkende artilleri. Især USA øgede bevillingerne og eksporten af bl.a. tungt artilleri.

Europæerne kom under pres for at gøre sig endnu hurtigere fri af russisk gas til fordel for bl.a. amerikansk. Frankrig og navnlig Tyskland blev desuden beskyldt for at forsinke våbenforsyningerne til det, der nu fremstod som en nedslidningskrig uden hurtige militære afgørelser – endsige fred – i sigte. Samtidig nåede inflationen og navnlig energipriserne et rekordniveau.

Undersøgelsen er designet af professor Jørgen Goul Andersen, forskningschef i TrygFonden Anders Hede og Jacob Andersen, Dansk Kommunikation. Den er udført af YouGov via internettet med udgangspunkt i YouGov Panelet i Danmark blandt befolkningen i alderen +18 år. I alt 2021 personer har svaret. Data er vejlet på dimensionerne køn, alder, region og uddannelse på baggrund af et ideal fra Danmarks Statistik, således at resultaterne er repræsentative for befolkningen i disse henseender.

Undersøgelsen kan – ligesom tidligere målinger – frit downloades fra <https://www.tryghed.dk/viden/tryghedsmaalinger>

1. Alle tiders folkesag

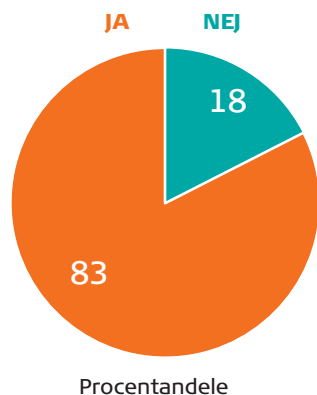
Det er svært at komme i tanke om politiske begivenheder i den sidste generation, der har engageret hele Danmark så meget som Ruslands invasion af Ukraine.

I denne Tryghedsmåling, der er indsamlet ca. tre måneder inde i krigen, oplyser mere end otte ud af ti, at de løbende har fulgt med i hvordan krigen har udviklet sig. Der er heller ikke mange tegn på den *Ukraine fatigue*, nogle medier har talt om. Mere end hver anden angiver, at de "meget tit" taler med andre om krigen i Ukraine.

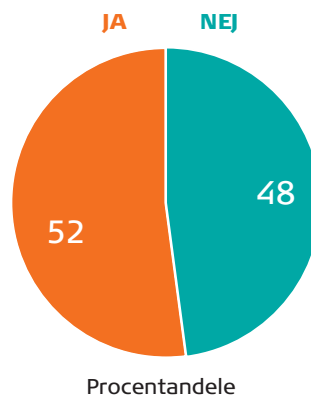
Figur 1 – Følger Ukraine

Spørgsmål: Har du gjort noget af det følgende på grund af krigen i Ukraine ...

... Jeg har fulgt løbende med i, hvordan krigen udvikler sig.

... Jeg taler meget tit med andre om krigen i Ukraine.

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

86 pct. svarer ja til mindst et af spørgsmålene: De følger med i eller taler tit med andre om krigen – og flertallet gør begge dele.

Interessen er størst hos de +60-årige, hvor 93 pct. svarer ja til mindst et af de to spørgsmål, mens det samme "kun" er tilfældet for 79 pct. af vores svarpersoner i 30'erne. Mændene er (med 89 pct.) en spids mere interesserede end kvinderne (84 pct.). Der er også lidt færre interesserede vælgere på højrefløjen, navnlig blandt DF-vælgerne (80 pct.), end blandt vælgerne i midten og til venstre. Blandt dem, der vil stemme V, K

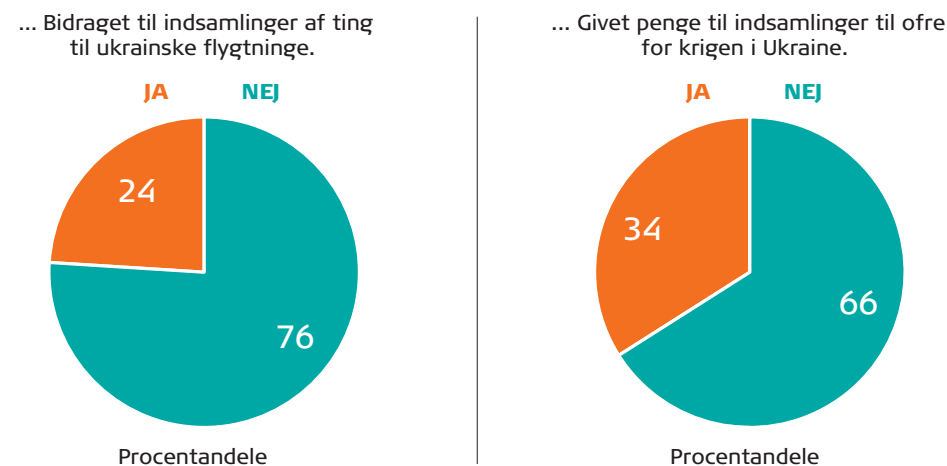
eller Moderaterne har eksempelvis 92 pct. fulgt og/eller diskuteret krigen løbende.

Når 86 pct. af alle svarer ja til et af spørgsmålene, er der ikke grund til at tro, at særlig mange respondenter underdriver deres interesse for sagen: Der er nok omvendt tale om spørgsmål, som de fleste helst vil svare positivt på, uanset hvor tæt de i praksis følger nyhedsdækningen eller drøfter krigen over hækken.

Det samme er tilfældet, når vi spørger til, om krigen har fået svarpersonerne til at give penge eller naturalier.

Figur 2 – Bidragydere

Spørgsmål: Har du gjort noget af det følgende på grund af krigen i Ukraine ...

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

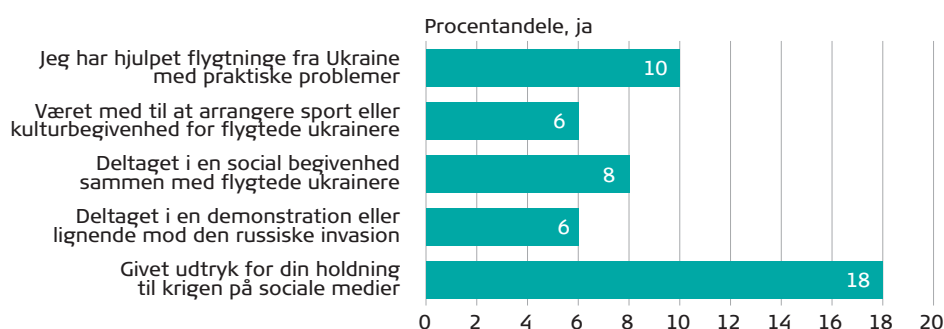
Hver tredje dansker har bidraget til humanitære indsamlinger siden krigens start, og hver fjerde har bidraget til mindst en af de talrige indsamlinger af alt fra kommoder til kaffemaskiner. Og som en svarperson skriver i en kommentar til undersøgelsen, dækker spørgsmålene ikke hele indsamlingsaktiviteten. Svarpersonen har eksempelvis selv sendt penge til våben til ukrainerne. I Tryghedsmålingen svarer i alt 42 pct. ja til, at de har bidraget på den ene eller den anden måde¹.

¹ Der er ikke offentliggjort opgørelser over bidrag fra privatpersoner fra krigens start til skrivende stund, men DR Nyheder har sammenlagt information om donationer fra 14 af de største danske humanitære organisationer fra den 24. februar 2022 til den 24. april 2022. Tallene dækker dog ikke kun bidrag fra privatpersoner, men også fra bl.a. virksomheder, fonde og 'Sammen for Ukraine'-støttekoncerten i perioden. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/historisk-hoejt-overgaar-alt-og-uden-sidestykke-danskerne-har-indsamlet-over-13>.

Når det gælder indsamlingerne er der ingen forskel mellem kvinder og mænd. Det er heller ikke sådan, at folk i gode job har bidraget markant mere end grupperne uden for arbejdsmarkedet. Blandt de højere funktionærer har 42 pct. bidraget, mod 41 pct. af førtidspensionisterne. Derimod slår politiske holdninger lidt tydeligere igennem i disse spørgsmål: Blandt dem, der vil stemme socialdemokratisk, har lidt over halvdelen bidraget til indsamlinger, mens det samme gør sig gældende for lidt færre end hver tredje af Nye Borgerliges, Dansk Folkepartis og Liberal Alliances vælgere. Også aldersforskellene er tydelige: næsten hver anden (49 pct.) af de +60-årige har bidraget til indsamlinger, mod godt og vel hver tredje (37 pct.) af svarpersonerne under 30.

Når det kommer til de mere aktivistiske former for engagement, er de unge som forventet længst fremme i skoene. De aktiviteter, der er spurgt til, er oplistet i figur 3.

Figur 3 – Håndsrækninger

Spørgsmål: Se figuren og figur 1.

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

Som det ses, har knap hver femte i hele befolkningen givet udtryk for holdning til krigen på Facebook eller lignende steder. Når det gælder de øvrige aktiviteter, drejer det sig om lidt færre. 16 pct. har enten hjulpet flygtninge med praktiske gøremål eller taget del i kulturelle, sportslige eller sociale arrangementer med ukrainske flygtninge eller i en demonstration mod invasionen. Det er næsten en tredjedel af grupperne under 30 år, mod 11-12 pct. over 40, der angiver, at de har deltaget i en eller anden aktivitet af denne art. Blandt de 18-19-årige oplyser mere end 50 pct., at de har deltaget i en af de nævnte aktiviteter – måske regnes aktiviteter på f.eks. uddannelsessteder med.

Det kan også medvirke til at forklare, at 6,2 pct. oplyser at de har deltaget i demonstrationer "og lignende" – svarende til op mod 200.000. Der kan også være tale om, at nogle af disse svarpersoner medregner de sympatidemonstrationer, der består i at flage ukrainsk eller sætte lys i vinduet på befrielsesdagen.

Næsten hver tredje (31,6 pct.) af svarpersonerne oplyser, at de så præsident Zelenskyjs tale til danskerne 4. maj. Det er groft regnet to tredjedele af de ca. 2,2 mio., der normalt overværer dronningens nytårstale.

Man kunne tro at de 42 pct., der har bidraget med penge etc., og de 16-18 pct. aktive ovenfor, alle sammen hørte til de 86 pct., af befolkningen, der har fulgt krigen og/eller diskuteret den. Helt så enkel er verden ikke.

Der er også nogle procent, der fra et tidligt tidspunkt i krigen havde *hørt nok* til engagere sig praktisk.

Lægger man alle vidnesbyrd sammen har 89 pct. af den voksne befolkning engageret sig på en eller flere af de måder, vi har spurgt til.

Svarene må antages at være præget af det, som surveyforskere kalder *social desirability*: Når det gælder noget, som næsten alle synes, at de burde være med i, ender det altid med, at mange kommer til at overdrive lidt. Alligevel er det svært at komme uden om, at den folkelige mobilisering for Ukraine har været helt ekstraordinært omfattende og bred.

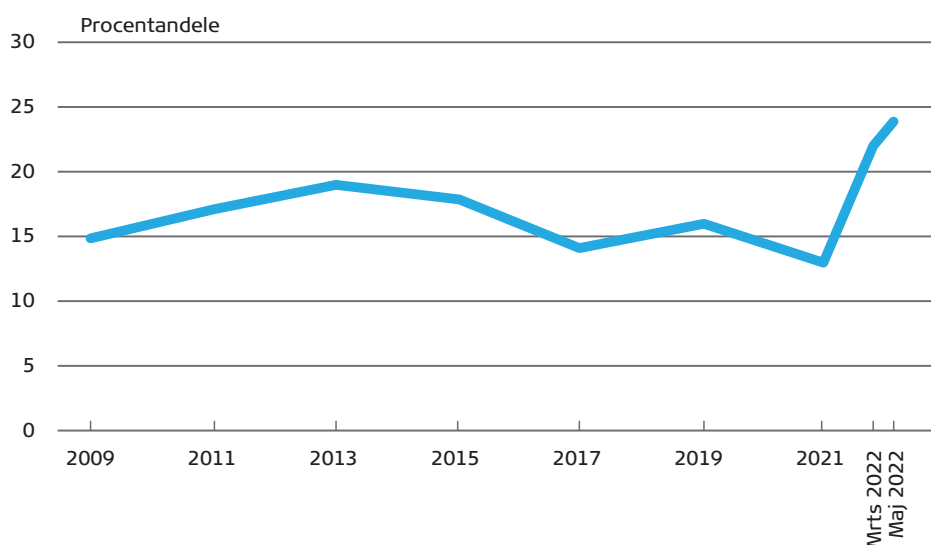
2. Krigsfrygt og utryg økonomi

Tryghedsmålingen har ligesom i marts bedt svarpersonerne svare på, hvor trygge de er i deres dagligdag. Spørgsmålet er ikke relateret til hverken Ruslands invasion af nabolandet eller til den spændte storpolitiske situation mellem atommagterne. Spørgsmålet stilles altid i tryghedsmålingerne.

Svarene tyder ikke på, at den generelle tryghed har ændret sig efter krigen i Ukraine. Selv om krigen har skabt en helt ny usikkerhed på mange fronter, holder den ikke danskerne vågne om natten – dertil er den nok fortsat for langt væk. Og selv om Rusland fortsat opleves som en trussel, er landet ikke helt så knusende overlegent, som mange antog i krigens første uger. Det fremstår som mindre sandsynligt, at Ukraine blot er første stop på et langt mere omfattende, europæisk erobringstogt.

Til gengæld er stadig flere blevet utrygge for deres økonomi. Det ses i figur 4.

Figur 4 – Utryg økonomi

Spørgsmål: Hvor tryg eller utryg vil du overordnet set betragte den nuværende økonomiske situation i din husstand? Meget tryg, Tryg, Hverken tryg eller utryg, Utryg, Meget utryg, Ved ikke, Ønsker ikke at svare. Andel Utrygge og meget utrygge er lagt sammen.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

I sommeren 2021, da coronaen ikke længere blev oplevet som danskernes værste svøbe, og økonomien tordnede af sted, var andelen af økonomisk utrygge husstande på et lavpunkt på 13 pct. I marts var andelen højere end i de værste år under finanskrisen (22 pct.), og i maj voksede den til 24 pct. Hver fjerde oplever med andre ord husstandens økonomi som mere eller mindre utryg.

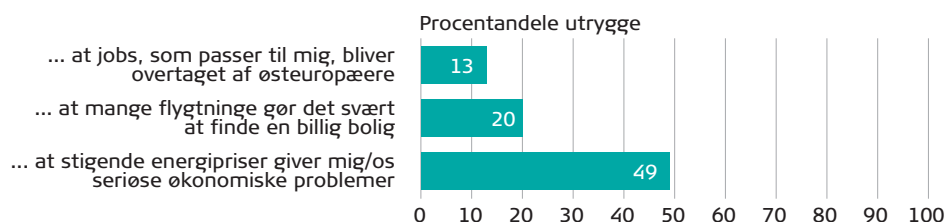
Der er en tydelig tendens til, at utrygheden er mindre blandt de +60-årige end blandt de yngre (der gennemgående ikke har så mange reserver) og navnlig blandt de 30-59-årige, hvor brændsels- og andre husholdningsudgifter er vokset, så det kan mærkes. Hvor andelen af utrygge ligger tæt på en fjerdedel for grupperne under 60, er det kun hver sjette over 60, der er blevet utryg for sin økonomi.

Der er helt forventeligt flere utrygge i de lavere end i de højere indkomstgrupper og i den heterogene gruppe af selvstændige. Og det står lige så forventeligt meget værre til blandt grupperne på overførselsindkomst (bortset fra pensionister og efterlønnere), men grupperne i vores undersøgelse er alle for små til, at det går an at referere enkelte tal.

Den økonomiske utryghed har i tidligere målinger typisk afspejlet, at flere var nervøse for at blive (langtids-)ledige. Det er ikke tilfældet i denne Tryghedsmåling. Utrygheden for ledighed er en smule mindre end før krigen – i takt med den voksende efterspørgsel efter arbejdskraft.

Derimod spiller stigende priser en vigtig rolle. Det fremgår af figur 5, hvor der er spurgt nærmere til konkrete økonomiske problemer, der kunne lure i en ikke alt for fjern fremtid.

Figur 5 – Er du utryg for..

Andelen af meget og noget utrygge er lagt sammen. Spørgsmål: Nedenfor er anført en række problemer. Angiv hvor utryg du for tiden er over for disse problemer. Svarmuligheder: For tiden slet ikke utryg, For tiden kun lidt utryg, For tiden noget utryg, For tiden meget utryg, For tiden ikke relevant for mig, Ved ikke/ønsker ikke at svare.

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

Befolkningen frygter tydeligvis ikke en bølge af billig ukrainsk arbejdskraft. Frygten for at blive udkonkurreret af østeuropæere er på niveau med, hvad den har været i de senere år (og ikke uvæsentlig i de mest berørte brancher).

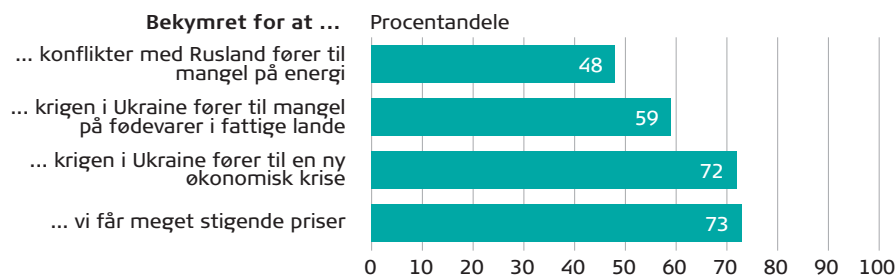
En femtedel er utrygge for, at bosætningen af ukrainere vil presse den billige del af boligmarkedet. Andelen er stort set uændret sammenlignet med Tryghedsmålingen fra marts.

Den helt store faktor er dog energipriserne, hvor så mange som halvdelen af befolkningen personligt er utrygge for "seriøse økonomiske problemer". At gas- og olieprisens himmelflugt kommer oven i den inflationsbølge, der har fulgt coronakrisen, gør naturligvis ikke den økonomiske utryghed mindre. Og prisstigningerne rammer anderledes bredt end fyrringsrisikoen, der selv i den sorteste lavkonjunktur kun rammer (dele af) arbejdsstyrken.

Vi får et sammensat billede frem, når vi spørger, om svarpersonerne er bekymret for krigens følger for *hele samfundet* – og altså ikke nødvendigvis for dem selv personligt.

Som det ses i figur 6 frygter næsten tre ud af fire for "meget stigende priser".

Figur 6 – Økonomisk bekymringer

Andel meget bekymrede/bekymrede er lagt sammen. Spørgsmål: Nedenfor er nævnt en række samfundsproblemer, man som borger i Danmark kan være mere eller mindre bekymret over. Angiv hvor bekymret du som borger for tiden er for hvert af disse samfundsproblemer. Meget bekymret, Bekymret, Hverken bekymret eller ubekymret, Ubekymret, Meget ubekymret, Ved ikke.

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

Omtrent lige så mange er bekymret for, at krigen vil udløse en økonomisk krise. Og halvdelen af befolkningen forudser energimangel, fordi russerne lukker for olie og gas – eller fordi Europa selv gør det. De nævnte problemer var tydelige allerede ved Tryghedsmålingen i marts, og andelen af bekymrede på disse punkter har ikke ændret sig nævneværdigt.

En ny bekymring er til gengæld, at de enorme lagre af korn, der er blevet gidsler i krigen, vil "udløse fødevaremangel i fattige lande", som det udtrykkes i vores spørgeteknisk neutrale formulering. Omtrent seks ud af ti deler denne bekymring.

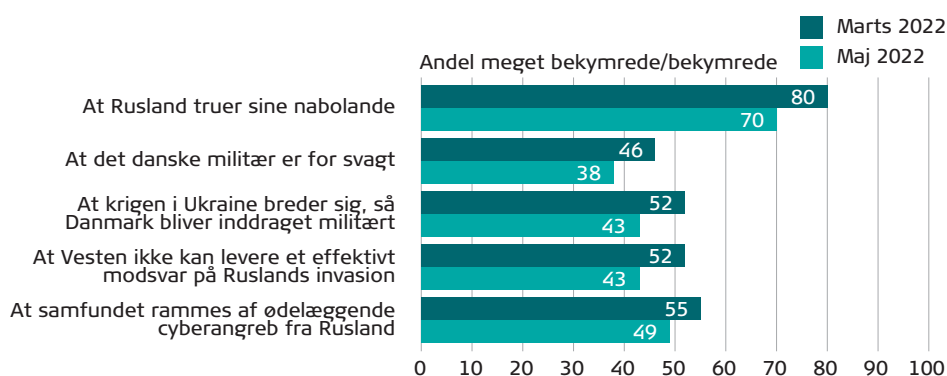
Tryghedsmålingen i marts undersøgte, hvor befolkningen i Danmark placerer skylden for krigen. 75 pct. fandt Rusland eneansvarlige, og yderligere 17 pct. fandt, at Rusland i hvert fald har hovedansvaret.

Der er fortsat enorm bekymring i Danmark for Ruslands militære aggression og langt højere end i årene op til invasionen. I sommeren 2021 vakte Ruslands truende opførsel over for naboerne bekymring hos 45 pct. af danskerne. I maj året efter var 70 pct. bekymrede.

Bekymringen er dog knap så stor som i marts, da hele 80 pct. erklærede sig bekymrede for russernes naboskab.

At bekymringen for krig på én gang er meget stor og lidt aftagende afspejles også i svarene på en række andre spørgsmål, der ses i figur 7.

Figur 7 – Mindre krigs-pessimisme

Andel meget bekymrede/bekymrede er lagt sammen. Spørgsmål se figur 6.

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmålingerne marts og maj 2022.

I marts var et flertal på 52 pct. bekymrede for, at Danmark kan ende med at komme i krig med Rusland. Den bekymring deles i maj af 43 pct. Og mens en lille halvdel i marts frygtede, at dansk forsvar var for svagt til at tage kampen op, er det nu kun en stor tredjedel, der deler denne bekymring.

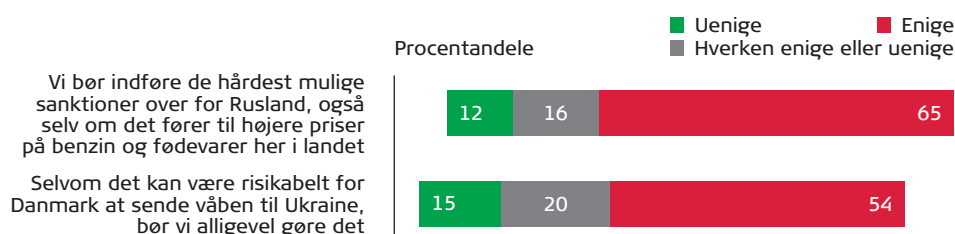
Den faldende bekymring kan hænge sammen med, at den russiske militærmaskine ikke fremtræder helt så frygtindgydende i medierne som i begyndelsen af krigen, hvor der var langt mellem dem, der overvejede muligheden af et russisk nederlag i krigen.

Det kan også hænge sammen med, at Vestens og EU's handlekraft har vist sig at være større, end mange forudså i begyndelsen af krigen. I marts var 52 pct. bekymrede for, om Vesten kunne samles til et effektivt mod-svar. Den andel er i maj faldet til 43 pct.

3. Hvad skal vi gøre?

Danmark er *hardliner* i sanktionspolitikken over for Rusland, og danskerne bakker op. To ud af tre vil indføre de "hårdest mulige" sanktioner mod Rusland, og ca. hver anden bakker op om våbenhjælp. Tryghedsmålingens spørgsmål gør opmærksom på, at sanktioner mod Rusland kan betyde højere priser på benzin og mad, og at våbenleverancer kan være risikable.

Figur 8 – Sanktioner og våbenhjælp

Spørgsmål: Se figuren. Andel Helt enige og Delvis enige hhv. Helt og Delvis uenige er lagt sammen. Ved ikke er udeladt.

Svar i alt: 2021. Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

Sammenligner vi med tryghedsmålingen fra marts, er der lidt flere, der støtter våbenhjælpen. Måske på grund af ukrainernes indtrængende opfordringer, måske fordi Rusland ikke har reageret så voldsomt på hjælpen, som man kunne frygte tilbage i marts.

Viljen til "de hårdest mulige sanktioner" er til gengæld svækket lidt. I marts blev synspunktet støttet af 71 pct. mod 65 pct. nu, og andelen, der erklærer sig helt enige i synspunktet er skrumpet fra 49 til 40 pct.

Måske fremstår konsekvensen af at lukke helt af for russisk gas klarere for flere i maj end i marts. Det kan vi ikke afgøre ud fra data.

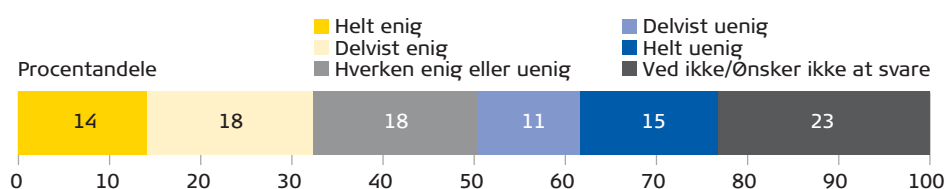
En anden forklaring kunne være, at prisstigningerne allerede er begyndt at bide. Som vi så ovenfor, frygter hver anden for sin økonomi på grund af prisstigninger på energi. Man kunne antage, at man især ville se en sådan reaktion hos dem, der oplever deres økonomi som utryg, men det gør man faktisk ikke. Der er ganske vist en tendens til, at dem med en tryk økonomi er mere sanktionsivrige end dem med en mindre tryk økonomi. Sammenhængen er dog ikke særlig stærk, og den er – modsat vores for-

ventning – ikke nævneværdigt stærkere end den vi målte i tryghedsmålingen fra marts². Som vi også konstaterede i afsnit 1, er der en udpræget solidaritet med Ukraine, også i samfundets mindst ressourcestærke grupper.

Der er fortsat en stærk tilslutning til ideen om, at Europa må dele ansvaret for at tage sig af flygtningene fra Ukraine. Tilslutningen er dog faldet siden marts³ fra 71 pct. til 65 pct.

Et tilsvarende mønster ses i spørgsmålet om, hvorvidt der vil være plads til mindst 1.000 flygtninge fra Ukraine i svarpersonens kommune. Det er 32 pct. mere eller mindre enige i, og lidt færre er uenige.

Figur 9 – Plads til 1.000 flygtninge

Spørgsmål: Vi kan godt skaffe plads til mere end 1000 ukrainske flygtninge i vores kommune.

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

I marts var 41 pct. enige i, at der nok skulle kunne skaffes plads til 1.000 ukrainske flygtninge. Dengang 18 pct. uenige mod 26 pct. nu. Forklaringen er måske, at de første flygtninge kom ridende på en kraftig bølge af sympati, der kan være svækket siden marts. Det var også, hvad vi så, da syrerne ankom i 2015, hvor bølgen dog meget hurtigt ebbede ud.

Det kan måske også skyldes, at opgaven ser lidt mindre overvældende ud end i marts, da regeringen så 100.000 ukrainske flygtninge som et muligt scenario. I maj var der ankommet godt 27.000 og medierne fortalte, at mange flygtninge, bl.a. fra Kyiv, var begyndt at vende hjem – så behovet for at løfte i flok blev mindre end forudset.

² Styrken i den statistiske sammenhæng er beregnet som en korrelationskoefficient. Den var 0,170 i maj undersøgelsen mod 0,168 i marts

³ Styrken i den statistiske sammenhæng er udtrykt ved etakoefficienter, der i marts var 0,168 og i maj 0,17.

Tolkningen af tilbagegangen er dog ikke helt enkel ⁴, da svarene måske ikke først og fremmest handler om svarpersonens oplevelse af det lokale "hjerterum", men også af forskelle i kommunernes størrelse og faktiske kapacitet ⁵.

Gør vi det godt nok?

Alt i alt synes danskernes synspunkter at passe ganske godt til den kurs, som regeringen og Folketinget har lagt uden de helt store politisk sværdslog indbyrdes. Der er da også en overvejende positiv bedømmelse af Danmarks rolle.

Svarpersonerne er blevet spurgt "hvor tilfreds er du alt i alt med Danmarks indsats efter Ruslands invasion af Ukraine?". De er blevet bedt om at svare på en skala mellem 0 og 10, hvor 0 er helt utilfreds, 10 er helt tilfreds, og 5 er det neutrale tal i midten.

I gennemsnit for hele befolkningen er karakteren 6,21 – altså et stykke over middel. 14 pct. har givet et negativt svar på 4 point eller derunder, og heraf er 5 pct. *meget* utilfredse.

Der er ingen væsentlig forskel på mænds og kvinders bedømmelse, men aldersforskellen er værd at nævne: I grupperne op til 30 år er gennemsnitsbedømmelsen 5,78. Grupperne +60 er langt mere tilfredse: 6,88.

Der er også størst tilfredshed blandt de vælgere, der i øjeblikket er stemt for et midterparti, men selv den yderste venstrefløj ligger ikke meget under gennemsnittet. Hos Enhedslistevælgerne er gennemsnittet 6,15. Derimod er tilfredsheden mere behersket hos Nye Borgerliges vælgere, nemlig 5,48 i gennemsnit. Dermed konstaterer vi også, at gennemsnitsvælgeren egentlig er nogenlunde tilfreds i alle større partier.

Uenigheder om sanktioner, våbenhjælp og flygtninge er vigtigere end partiskel. Er man helt enig i, at Danmarks skal give våbenhjælp, er tilfredsheden med Danmarks indsats 7,13. Er man helt uenig, er man typisk ikke

⁴ Befolkningens reaktioner på flygtningestrømmen fra Ukraine undersøges løbende af Aalborg-forskerne Christian Albrekt Larsen og Troels Fage Hedegaard. Se: <https://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/forskere-danskerne-vil-gerne-modtage-ukrainske-flygtninge-spoergsmaalet-er-hvor-laenge-gaestfriheden-varer>.

⁵ I tryghedsmålingen i marts fandt et flertal i landets otte største kommuner, at deres by måtte kunne huse 1.000 ukrainske flygtninge.

særlig tilfreds – gennemsnittet i gruppen er 4,51. Støtter man ideen om, at Rusland bør rammes af "de stærkest mulige sanktioner", er man tilsvarende langt mere tilfreds med Danmarks indsats, end hvis man modsætter sig denne tanke. Også når det gælder tilslutningen til at fordele flygtningene i hele Europa, er de statistiske sammenhænge både højsignifikante og væsentlige⁶.

Mener man omvendt, at Danmark burde indtage en neutral rolle i konflikten, er man næppe særlig tilfreds med Danmarks indsats indtil nu.

⁶ De statistiske sammenhænge – målt som etakoefficienter – er kraftige: mellem tilfredshed med dansk indsats og henholdsvis tilslutning til sanktioner: 0,362, våbenhjælp 0,353, neutralitet 0,293 og europæisk flygtningesamarbejde 0,252.

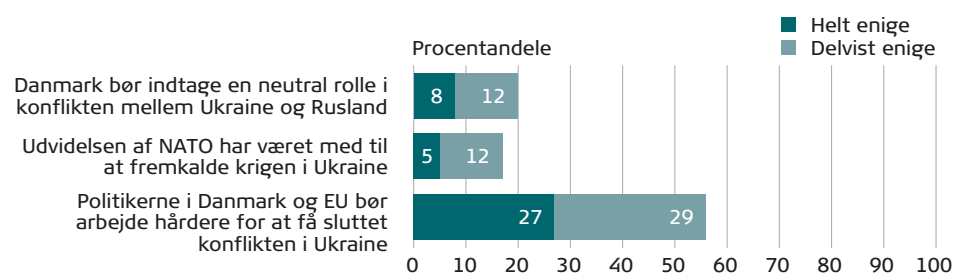
4. Vejen til fred og sikkerhed

Hvordan bør krigen i Ukraine afsluttes? Hvordan skal forholdet til Rusland tænkes på den længere bane? Og hvordan kommer vi derhen?

En ud af fem danskerne finder, at Danmark farer for hårdt frem, og at vi i stedet burde stræbe mod en neutral rolle i konflikten mellem Ukraine og Rusland.

Det er dog – som det fremgår af figur 10 – kun én ud af tolv, der er helt overbeviste neutralister.

Figur 10 – Fred og neutralitet

Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i de følgende synspunkter?

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

Niveauet er det samme som i målingen i marts. Synspunktet er en smule mere udbredt blandt kvinder (23 pct.) end blandt mænd (16 pct.). Det er også lidt mere udbredt blandt de unge under 30 år: præcis hver fjerde finder, at Danmark burde erklære sig neutral mod 18 pct. af de +60-årige. Størst er den politiske skillelinje, og den går ikke der, hvor man måske kunne vente.

Historisk har tilslutningen til neutrale positioner været størst hos de radikale og venstrefløjen. Tilslutningen til den vestlige alliancepolitik har derimod været urokkelig blandt vælgerne til højre. I dag er det omvendt: Andelen af neutralister blandt regeringens støttepartier er 16 pct., mens Liberal Alliance, Nye Borgerlige og Dansk Folkeparti kan mønstre ikke færre end 29 pct. neutralister.

Neutralismen kan bunde i en pacifisme, der principielt opfatter krig som forbryderisk. Det kan også skyldes en modvilje mod at blande lille Danmark ind i storpolitikens fejder. For nogle på højrefløjen hænger ønsket om en mere afdæmpet linje sammen med et mere positivt syn på Rusland – det ses i større udstrækning i en række europæiske højrepartier.

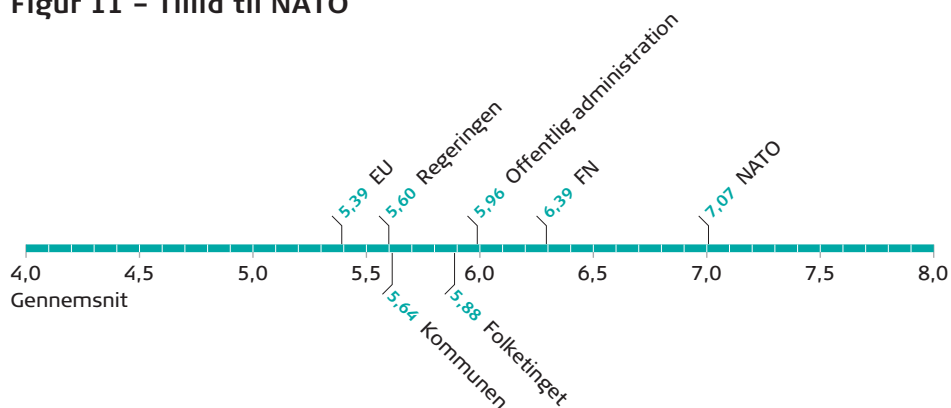
Endelig kan det hænge sammen med en opfattelse af, at NATO har et medansvar for krigen. Det er en kendt opfattelse i debatten – og i forskningen – at NATOs udvidelse mod øst og løfterne fra 2008 til Ukraine mfl. har været med til fremprovokere den russiske invasion. Blandt politiske meningsdannere er synspunktet især blevet fremført af den tidligere DF'er Marie Krarup.

Det er dog ikke en vurdering med bred klangbund i befolkningen. Kun fem pct. er helt enige i, at "udvidelsen af NATO har været med til at fremkalde krigen i Ukraine". Yderligere 12 pct. er delvis enige.

Det afspejler antagelig en generel omvurdering af NATO over de senere år: For mainstream-partierne er den atlantiske alliance noget, man skal slås og betale mere for – hvilket for alvor blev tydeligt under præsident Trump. På venstrefløjen ses NATO som, om ikke ligefrem et kollektivt gode, så i hvert fald som et nødvendigt onde.

Tilbage i marts målte vi bl.a. tilliden til NATO på en ti-punktsskala og landede på hele syv. Gennemsnittet blandt venstrefløjens vælgere lå ikke meget under – nemlig på 6,51. I maj ser tallene ud som vist i figur 11.

Figur 11 – Tillid til NATO

Spørgsmål: Her er en liste med forskellige institutioner. Angiv venligst på en skala 0-10, hvor stor tillid du personligt har til hver af disse. Den offentlige administration. Kommunalbestyrelsen i din kommune. Folketinget. Regeringen. EU. FN (De Forenede Nationer).

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

Tilliden til NATO ligger højere end tilliden til alle danske og internationale institutioner/organisationer. Den er i øvrigt også den eneste af de nævnte, der har udviklet sig positivt siden marts (alle forandringer hører dog til i småtingsafdelingen).

Årsagen er antagelig først og fremmest befolkningens langt mere negative – for ikke at sige fjendtlige – syn på Rusland efter invasionen.

Tryghedsmålingen i marts undersøgte, hvor befolkningen i Danmark placerer skylden for krigen. 75 pct. fandt Rusland eneansvarlige, og yderligere 17 pct. fandt, at Rusland i hvert fald har hovedansvaret. Billedet var så tydeligt, at spørgsmålet ikke er gentaget i maj. I figur 7 så vi, at 70 pct. af befolkningen er bekymrede for Ruslands trusler mod naboerne.

Det viser sig også i den lunkne tilslutning til fredsforhandlinger, der ses i figur 12.

Spørgsmålet er ellers bevidst formuleret, så det burde være let at erklære sig enig. For hvem kan være rigtigt uenige i, at politikerne i Danmark og EU burde arbejde hårdere for at få afsluttet den ulykkelige krig?

Alligevel kan vi kun samle 27 pct., der er helt enige og yderligere 29 pct., der nok er enige, men har deres forbehold.

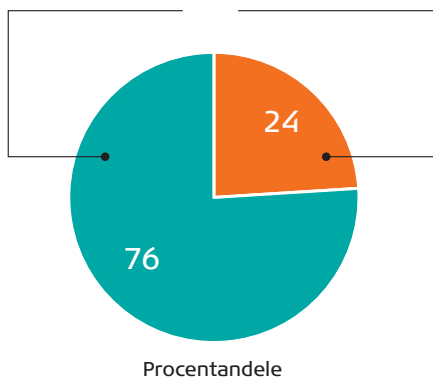
At danskerne flyver med Europas sikkerhedspolitiske høge⁷ bekræftes også af de følgende spørgsmål om betingelserne for at slutte fred og mulighederne for et tåleligt forhold til kontinentets mest veludrustede militærmagt.

7 European Council on Foreign Relations har i en rapport fra juni undersøgt vælgerholdninger til Ukraine-krigen i 10 europæiske lande. Danmark indgår ikke, men de danske holdninger ligger generelt tættere på vælgerne i Polen, Sverige, Finland og Tyskland, der vil frigøre sig helt fra russisk energi og hvor flertallet ser Rusland som den største hindring for fred. Det er f.eks. ikke tilfældet i Italien eller Rumænien. I Sydeuropa generelt dominerer økonomiske bekymringer over krigen over de sikkerhedspolitiske. Se Ivan Krastev og Mark Leonard: Peace versus Justice: The coming split over the war in Ukraine. <https://ecfr.eu/publication/peace-versus-justice-the-coming-european-split-over-the-war-in-ukraine/>

Figur 12 – Sameksistens

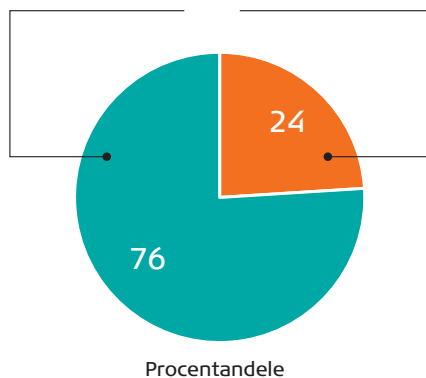
A: Hvis det skal til for at sikre freden, må Ukraine acceptere, at landet ikke bare kan melde sig ind i NATO

B: Som selvstændigt land kan Ukraine ikke leve med, at Rusland forsøger at hindre medlemskab af NATO

A: Når krigen i Ukraine er slut, skal vi prøve at få et normalt forhold til Rusland igen

B: Der skal ske store forandringer i Rusland, før vi igen kan få et normalt forhold

Spørgsmål: Hvilket af de to synspunkter her kommer tættest på dit eget (selv om du måske ikke er helt enig)?

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

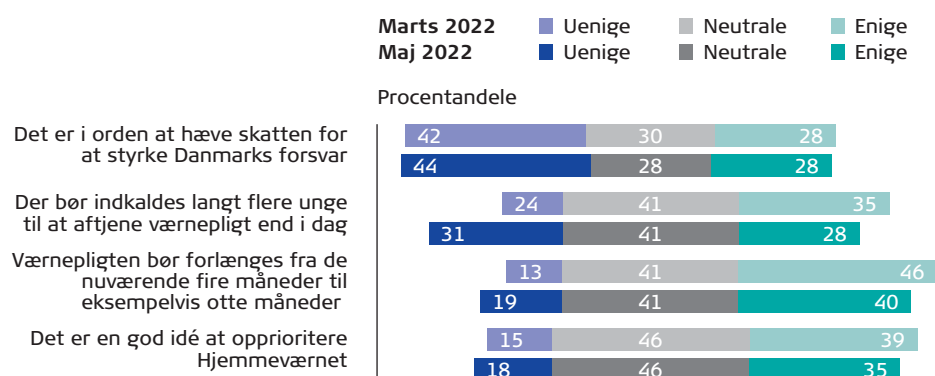
Kun en fjerdedel er enige i, at Ukraine bør fraskrive sig NATO-medlemskab til gengæld for en fredsslutning. Og nøjagtigt lige så få tror på en normalisering af forholdet til Rusland – medmindre Rusland ændrer sig grundlæggende.

5. Styrkelse af Forsvaret

Man kunne forvente, at danskernes hårde linje i sikkerhedspolitikken ville blive fulgt af en tilsvarende stærk vilje til at styrke forsvaret. Det er da også, hvad et bredt flertal af deres folkevalgte er enedes om – jf. det nationale kompromis om forsvaret, som V, K, R, S og SF indgik i marts måned. I forsvarskredse taler nogle direkte om behov for genopbygning af dansk forsvar og om behovet for en hurtig kapitaltilførsel på 10 milliarder kr.

Her er befolkningen dog væsentligt mere forbeholden, og det er også et punkt, hvor tilslutningen er faldet siden krigen begyndelse, som det kan ses i figur 13.

Figur 13 – Forsvarsviljen siver

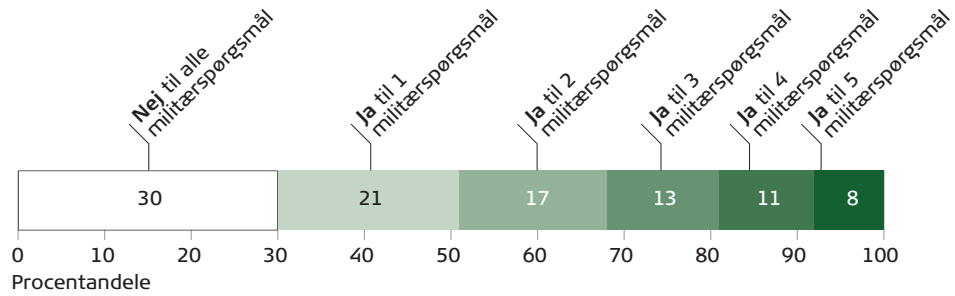
Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i de følgende synspunkter? Helt enige og delvis enige er lagt sammen. Helt uenige og delvist uenige er lagt sammen. Svarene hverken enig eller uenig, ved ikke og ønsker ikke at svare er lagt sammen som "neutrale". Antal svar i maj 2069.

Kilde: Tryghedsmålingerne marts og maj 2022.

Der kan ikke samles et absolut flertal for en eneste af styrkelserne. Når det gælder en højere regning til skatteborgerne, siger flertallet nej, ligesom der er et lille nej til at indkalde "langt flere" værnepligtige. Bedst står forslaget om at forlænge værnepligten efterfulgt af forslaget om at bruge flere ressourcer på Hjemmeværnet.

Den halvhjertede opbakning kommer måske endnu tydeligere frem, når man ser, hvor få der kan støtte alle forslagene.

Figur 14 – Forsvarsvilje-militarisme indeks

Figuren viser, hvor store andele af svarpersonerne, der er helt eller delvis enige i de fire første spørgsmål og helt eller delvis uenige i det femte af de følgende spørgsmål:

Der bør indkaldes langt flere unge til at aftjene værnepligt end i dag. Værnepligten bør forlænges fra de nuværende fire måneder til eksempelvis otte måneder. Det er en god idé at opprioritere Hjemmeværnet. Europa bør betale en større del af udgifterne til at forsvare Europa militært. Danmark bør ikke bruge væsentligt flere penge på oprustning.

Antal svar: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

6. Putins gas og naboens udsigt

På et andet område har de politiske reaktioner på krigen i dén grad haft medvind fra befolkningen: oppositionen mod grøn omstilling er blevet en skygge af sig selv.

I undersøgelsen i marts blev svarpersonerne bedt om at forholde sig til, hvordan Danmark skal undvære russisk gas. Det er spørgsmål, som der er mere end et enkelt svar på, og svarpersonerne behøvede heller ikke at vælge mellem svarmulighederne, men kunne i princippet hakke alle muligheder af. 6 pct. inddrog således øget kulfyring blandt løsningerne, og 26 pct. så atomkraften som en løsning.

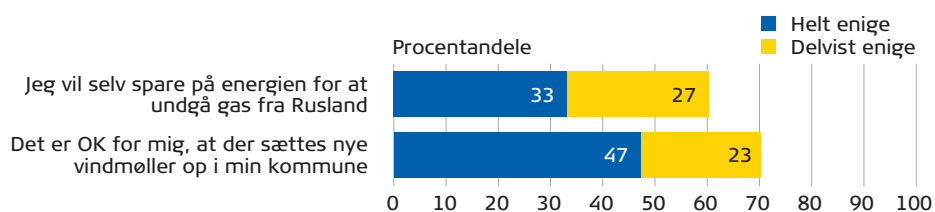
37 pct. anbefalede energibesparelser som en vej ud af energiafhængigheden, og omtrent dobbelt så mange – 64 pct. – angav, at de selv agtede at spare mere på energien.

Den løsning, som næsten tre ud af fire pegede på, var, at vedvarende energikilder bør udbygges hurtigst muligt.

På spørgsmålet om det vil "være OK for mig, at der sættes nye vindmøller op i min kommune" svarede 52,3 pct. "helt enig", og yderligere 22,4 pct. "delvist enig" – altså 75 pct. i afrundede tal. I tryghedsmålingen fra sommeren 2021 var 42 pct. enige i et tilsvarende spørgsmål.

I maj-målingen er tilslutningen fortsat overvældende, men ikke helt på højde med niveauet i marts.

Figur 15 – Energiomstilling

Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i de følgende synspunkter? Svar i alt: 2021.
Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

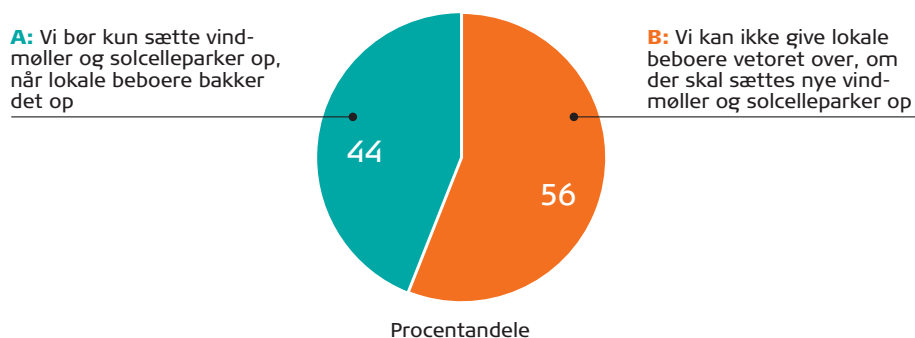
Tilslutningen er faldet fra 75 pct. til 70 pct., men den er fortsat historisk høj. Der er flertal over hele landet, også i de tæt bebyggede hovedstad-kommuner. Selv i Københavns by synes 67 pct., at der bør være plads til vindmøller.

Der er derfor næppe tvivl om, at flertallet på Christiansborg havde befolkningen med sig, da de 25. juni aftalte at gøre det muligt at firedoble den samlede elproduktion fra solenergi og landvind frem mod 2030.

I hvert fald i princippet. Om møller og solpaneler også kan placeres i praksis, er noget andet – i hvert fald hvis det skal ske uden at koste borgmesterens politiske liv. Lokal modstand mod solpaneler og vindmøller har fået omfattende dækning i de seneste måneder, men måske fylder modstanden mere i debatten end i vælgerkorpset. Konsekvenserne er under alle omstændigheder store. Som Dagbladet Information konstaterede, blev der på grund af protester og uhensigtsmæssige regler blokeret for grøn strøm til 84.500 husstande i Danmark i de to måneder, der fulgte efter Ruslands invasion⁸.

Spørgsmålet er derfor, hvor tungt de lokale protester skal have lov at veje. Det er testet i spørgsmålet bag figur 16.

Figur 16 – Naboskab og grøn omstilling

Spørgsmål Hvilket af de to synspunkter her kommer tættest på dit eget (selvom du ikke måske ikke er helt enig)?

Svar i alt: 2021.

Kilde: Tryghedsmåling, maj 2022.

Som det ses, finder et pænt flertal ikke, at sol- og vindprojekter automatisk skal vige for lokal modstand. Især mændene og ældre mener, at det kan være nødvendigt at skære igennem.

⁸ Martin Bahn i Information 23. april 2022

Der er flertal for dette synspunkt i alle dele af landet og i såvel bykommuner som land- og udkantskommuner. Deler man derimod op efter urbaniseringsgrad, viser der sig dog et flertal på 57 pct, for A's synspunkt i såkaldte *landområder uden bymæssig bebyggelse*. Med andre ord: når vi kommer helt ud på landet, er beboerne ikke enige i, at der skal kunne opsættes møller og solpaneler, som de lokale er imod.

Det kunne måske friste til den tolkning, at folk i byerne i højere grad er parate til at tromle omstillingen igennem *ude på landet*, mens landbefolkningen vil holde fast i muligheden for at sige nej. Det er ikke nødvendigvis helt forkert, men med den vigtige tilføjelse, at byboerne som nævnt også selv er indstillet på at lægge nabolag til vindmøller og solceller.

TrygFonden

TrygFonden varetager TryghedsGruppens almennyttige arbejde. TryghedsGruppen er største aktionær i forsikringsselskabet Tryg og skaber værdi og tryghed gennem langsigtet ejerskab og almennyttige ud- delinger. Læs mere på tryghed.dk